

Výstup č.6

Návrh kompenzačních opatření vlivu Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270

Konečný uživatel výsledků: **Ministerstvo dopravy České republiky**
nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12
110 15 Praha 1

Název projektu: Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty

Číslo projektu: TIROMD041

Řešitel projektu: WELL Consulting, s.r.o. (IČ: 28295161)

Doba řešení: 1. 6. 2021 – 28. 2. 2022

Důvěrnost a dostupnost: veřejně přístupný (URL původu: <http://url.xxxx.xx>)

Informace o autorském týmu:

WELL Consulting, s.r.o.:

RNDr. Jan Hodovský, MBA – hlavní řešitel

RNDr. Jakub Borovec, PhD.

RNDr. Jiří Zahrádka, CSc.

RNDr. Jiří Jarkovský, PhD.

RNDr. Danka Haruštiaková, PhD.

Mgr. Stanislav Mudra

RNDr. Dagmara Sirová, PhD.

Barbora Janáčková

Ekopontis, s.r.o.:

Ing. Pavel Obrdlík

Mgr. Romana Mravcová

Ing. Renata Eremiášová

AQUATIS a.s.:

Ing. Michael Trnka

Ing. Lucie Langová

Ing. Kateřina Boříková

Ing. Eva Hájková

Ing. Michal Novotný

Vodohospodářský rozvoj a výstavba a.s.:

Ing. Kateřina Koutecká Hánová

Další informace o projektu:

Výzkumná potřeba spočívá v podrobném analytickém vyhodnocení dostupných informací k problematice řešení polopřirozeného nebo umělého obnovení a rozšíření přírodního stanoviště 3270 (bahnité břehy řek s vegetací svazů *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidention* p.p.) v rámci soustavy Natura 2000. Na základě těchto informací vznikne zadání pro návrhy typových kompenzačních opatření, kde bude pro tvorbu i ověření využito nástrojů matematického modelování. Všechny kroky budou respektovat podmínky Dolního Labe.

Cílem projektu je získání takového stupně poznání, který by umožňoval navrhnout a realizovat opatření k cílenému rozšíření přírodního stanoviště 3270. Znalosti možnosti rozšíření přírodního stanoviště 3270 jsou podmínkou pro návrh a schválení kompenzačních opatření za vlivy, které vyplývají z koncepcí a projektů potenciálně negativně ovlivňujících toto stanoviště v EVL Labské údolí a EVL Porta Bohemica.

Výstupy projektu budou využitelné Ministerstvem dopravy ČR, Ředitelstvím vodních cest ČR, správcem vodního toku, správcem vodní cesty i orgány ochrany přírody s cílem zajistit trvale využitelné využívání labské vodní cesty s respektováním dobrého stavu vodních útvarů a dobrého stavu a soudržnosti soustavy Natura 2000.

Seznam výsledků projektu:

1. Výzkumná zpráva projektu (členěno po kvartálech)
2. Přehled projektů, aktivit a přístupů k dané problematice
3. Získání a zpracování dat
4. Multikriteriální analýza, modelové výzkumy
5. Typologie opatření k podpoře a rozšiřování stanoviště 3270 soustavy Natura 2000
6. Návrh kompenzačních opatření vlivu Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270

Úvod

Účelem výstupu je na základě výsledků prací Výstupů č. 3, 4 a 5 zpracovat popisný návrh kompenzačních opatření vlivu Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270. Nedílnou součástí návrhu jsou i vybrané přílohy předchozích dílčích výstupů tohoto projektu, konkrétně:

- Výstup č. 3 – Příloha č. 4 – Abiotická typologie
- Výstup č. 5 – Příloha č. 1 – Návrh kompenzačních opatření (tabulkový přehled)
- Výstup č. 5 – Příloha č. 2 – Návrh kompenzačních opatření (mapový atlas)
- Výstup č. 5 – Příloha č. 3 – Typologie kompenzačních opatření

Výstup obsahuje rozbor podmínek pro vymezení problematiky stanovení kompenzačních opatření z pohledu legislativního a metodického rámce na úrovni práva ČR i Evropských společenství. Popis nastavení kompenzačních opatření pak obsahuje popis stávajícího stavu koncepcí potenciálně dotčených ploch stanoviště 3270, popis situace z hlediska průkaznosti kompenzovatelnosti vlivu na stanoviště 3270 v podmínkách Dolního Labe a v neposlední řadě i popis přístupu k nastavení vlastních kompenzačních opatření ke kompenzaci potenciálních vlivů Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270. Celá filosofie popisovaného přístupu se opírá o vyhodnocení shromážděných dat v rámci tohoto projektu, a to dat z území ČR za období 2006 až 2020 a informací z realizovaných projektu na území členských zemí EU.

Legislativní rámec problematiky stanovení kompenzačních opatření v rámci soustavy Natura 2000

Legislativní rámec ČR

Hlavní myšlenkou návrhu a realizace kompenzačních opatření je snaha o zachování soudržnosti soustavy Natura 2000 v případě, že je tato negativně ovlivněna nezbytnými lidskými aktivitami. V české legislativě je povinnost stanovit kompenzační opatření zakotvena v § 45i odstavci 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění (dále pouze ZOPK), takto:

„Pokud posouzení podle odstavce 2 prokáže významný negativní vliv na předmět ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti a neexistuje variantní řešení bez významného negativního vlivu, lze schválit jen variantu s nejmenším možným významným negativním vlivem, a to pouze z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a až po uložení kompenzačních opatření nezbytných pro zajištění celkové soudržnosti soustavy ptačích oblastí a evropsky významných lokalit podle odstavce 11. **Kompenzačními opatřeními pro účely koncepce se rozumí zajištění možnosti nahradit lokalitu dotčenou realizací koncepce v obdobném rozsahu a kvalitě a se stejnou mírou závaznosti a konkrétnosti, jakou má schvalovaná koncepce nebo její jednotlivé části.** Kompenzačními opatřeními pro účely záměru se rozumí vytvoření podmínek pro zachování nebo zlepšení záměrem ovlivněných předmětů ochrany ve stejné lokalitě nebo nahrazení lokality jinou lokalitou v obdobném rozsahu a kvalitě a jejich součástí mohou být opatření směřující k nahrazení možných dočasných ztrát na předmětu ochrany.“

Toto je následně upřesněno v odstavci 11 uvedeného paragrafu, jenž upřesňuje další postup:

„Kompenzační opatření podle odstavce 9 pro účely koncepce, včetně návrhu opatření k jejich zajištění, stanoví orgán ochrany přírody. Tato kompenzační opatření musí být zahrnuta do koncepce před jejím schválením. Kompenzační opatření podle odstavce 9 pro účely záměru, včetně způsobu a doby sledování nezbytných pro vyhodnocení jejich účinnosti, stanoví rozhodnutím orgán ochrany přírody na základě podnětu orgánu příslušného ke schválení záměru. Kompenzační opatření může v případě negativního ovlivnění prioritních typů přírodních stanovišť anebo prioritních druhů jen z důvodů souvisejících s ochranou lidského

zdraví a veřejné bezpečnosti s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nebo jiných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu na základě stanoviska Komise orgán ochrany přírody stanovit pouze v případě, že shledá naplnění naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu podle odstavce 9 nebo důvodů týkajících se veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí podle odstavce 10. Ode dne odeslání podnětu do doby uložení kompenzačních opatření orgánem ochrany přírody lhůty v příslušných řízeních neběží. Uložená kompenzační opatření musí být zajištěna před realizací záměru. Kompenzační opatření jsou zajištěna, pokud jsou funkční. Nelze-li očekávat, že plnohodnotné funkčnosti kompenzačních opatření bude dosaženo v přiměřené době, považují se kompenzační opatření za zajištěná, pokud existuje odůvodněná záruka, že tato opatření budou plnohodnotně funkční a celková soudržnost soustavy ptačích oblastí a evropsky významných lokalit bude zajištěna. Zajištění kompenzačních opatření potvrdí vyjádřením orgán ochrany přírody, který je stanovil. Uložení kompenzačních opatření je důvodem pro stanovení odkladu vykonatelnosti rozhodnutí, kterým se záměr schvaluje, a to ke dni vydání vyjádření orgánu ochrany přírody, kterým bude zajištění kompenzačních opatření potvrzeno.“

Z uvedeného je zřejmá především mimořádnost kompenzačních opatření v procesu posuzování vlivu na lokality soustavy Natura 2000, a to nejen ve smyslu jejich uplatnění jako krajního nástroje v případech přesně definovaných, ale i v postavení směrem k Evropské komisi, jak to vyžaduje odstavec 10 v případě **významného negativního vlivu záměru či koncepce na lokalitu s prioritními typy stanovišť nebo prioritními druhy**. V takovém případě „lze koncepci nebo záměr schválit *jen z důvodů týkajících se veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí*.“ Odstavec 10 v tomto případě zapojuje Evropskou komisi takto: „*Jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu mohou být důvodem ke schválení jen tehdy, vydala-li k zamýšlené koncepci nebo záměru stanovisko Komise. Ministerstvo životního prostředí v tom případě na základě dožádání příslušného orgánu požádá Komisi o stanovisko.*“

Odstavec 12 navíc ukládá povinnost:

„O uložených kompenzačních opatřeních a způsobu jejich zajištění informuje příslušný orgán ochrany přírody neprodleně Ministerstvo životního prostředí, které informuje Komisi.“

Stanovení kompenzačních opatření ve smyslu § 45i ZOPK tedy podle § 45i odst. 9 ZOPK může nastat až ve chvíli, kdy není pochyb o tom, že:

- neexistuje jiné variantní řešení bez významně negativního vlivu a zároveň jde zároveň o variantu s nejmenším možným významným negativním vlivem (blíže viz kapitola 3.3.1 Metodických pokynů k ustanovením čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích 92/43/EHS (Evropská komise 2021)),
- schválení záměru či koncepce je současně nezbytné z naléhavých důvodů veřejného zájmu, který převažuje nad zájmem ochrany přírody, s výhradou následující odrážky:
- jde-li však o významný negativní vliv na lokalitu s prioritními typy stanovišť nebo prioritními druhy, lze koncepci nebo záměr schválit jen z důvodů týkajících se veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí. Jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu mohou být důvodem ke schválení jen v souladu se stanoviskem Komise.

Specifikem je stanovení veřejného zájmu, který je tzv. neurčitým právním pojmem. Tedy pojmem, který v legislativě není jasně definován a jeho použití se odvíjí od kontextu daného případu. Z tohoto důvodu je prokazování veřejného zájmu značně subjektivní záležitostí, jež zhusta podléhá dezinterpretacím a účelovým výkladům. Podstatné je, aby byla v konkrétním případě jasně a přesně popsána míra dotčení zájmu ochrany dotčené lokality na straně jedné a na straně druhé, aby byl podobně jasně a přesně popsán veřejný zájem na schválení záměru či koncepce. Přezkoumání naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu je blíže popsáno v rámci kapitoly 3.3.2 Metodických pokynů k ustanovením čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích 92/43/EHS (Evropská komise 2021).

Legislativní rámec EU

Na úrovni Evropské unie je problematika kompenzačních opatření řešena v rámci článku 6(4) Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v platném znění (dále pouze HD), který zní:

„Pokud navzdory negativnímu výsledku posouzení důsledků pro lokalitu musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru, přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádné alternativní řešení, zajistí členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti soustavy NATURA 2000. O přijatých kompenzačních opatřeních uvědomí Komisi.

Jestliže se na dotyčné lokalitě vyskytují prioritní typy přírodních stanovišť a/nebo prioritní druhy, pak mohou být uplatněny pouze důvody související s ochranou lidského zdraví a veřejné bezpečnosti s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nebo jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu podle stanoviska Komise.“

Vzhledem k tomu, že jde o směrnici, musela být implementována do právního řádu ČR. To bylo z provedeno výše uvedenými ustanoveními § 45i ZOPK. Směrnice proto v tomto ohledu nepřináší žádná nová pravidla pro stanovování kompenzačních opatření.

Metodické pokyny pro ukládání a realizaci kompenzačních opatření

Na směrnici o stanovištích však navazují směrné (guidance) dokumenty, resp. příručky, které dále konkretizují požadavky na ukládání a provádění kompenzačních opatření.

V tomto kontextu jde zejména o dokument Posouzení plánů a projektů ve vztahu k lokalitám soustavy Natura 2000 – Metodické pokyny k ustanovením čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích 92/43/EHS (Evropská komise 2021), ale i další příručky (např. Evropská komise 2012, 2018 a 2019). Tyto metodické pokyny (či jiné podobné příručky vydané Evropskou komisí) sice nejsou právně závazné, jsou však vytvářené na základě dlouholeté zkušenosti s kompenzačními opatřeními v zemích EU a zohledňují dosavadní judikaturu Soudního dvoru Evropské unie. Proto je obecně vhodné při ukládání a realizaci kompenzačních opatření v zemích EU tyto metodické pokyny respektovat. V níže uvedených kapitolách jsou často uvedeny doslovné citace metodických pokynů či legislativy, ale pro větší přehlednost a kompaktnost textu nejsou odlišovány, zdroj je vždy uveden. Doslovné citace jsou důležité pro přesnou interpretaci směrných dokumentů.

Definování vlivů záměru či koncepce na soustavu lokalit Natura 2000

Nezbytný podkladem pro stanovení kompenzačních opatření je definovat vzniklé negativní vlivy a jejich rozsah v souladu s článkem 6(3) HD, resp. § 45h ZOPK – vlivy přímé, nepřímé i kumulativní na předměty ochrany, na jejich prostředí a na další faktory ovlivňující fitness

populací, fyzikální přírodní prostředí, potravní řetězce, disperzní a migrační toky, druhy, na které jsou předměty ochrany vázány (troficky, vývojově).

Dále je nezbytné stanovit rozsah záboru plochy v EVL a PO (pokud to lze s ohledem na charakter koncepce) a dosah přímých, nepřímých a kumulativních vlivů. Určit postižené předměty ochrany na základě rozboru ztrát jejich životního prostředí a zdrojů. Stanovit rozsah těchto ztrát a kvantifikovat pravděpodobné ovlivnění předmětů ochrany. Navrhnout možné způsoby zmírnění negativních vlivů (organizační, technické), každý negativní vliv musí být zmírněn za použití vhodných preventivních opatření. A následně vyhodnotit vlivy záměru či koncepce na jednotlivé předměty ochrany a celistvost lokality a soustavy Natura 2000.

Samotné definování vlivů jako podkladu pro stanovení kompenzačních opatření musí splňovat následující:

- musí být založeno na nejlepších vědeckých poznatcích získaných v terénu a na nejlepších možných metodách a technikách
- obsahuje všechny složky přispívající k integritě lokality a ke spojitosti tak, jak je definována pro lokalitu ve standardním datovém formuláři (SDF) a aktualizována v terénu
- definuje strukturu a funkce, respektive role přínosu lokality
- uvádí plochy, reprezentativnost a status ochrany prioritních a neprioritních habitatů v lokalitě
- popisuje velikost populace, stupeň izolace, ekotypy, genetická zásoba, věková struktura a status ochrany druhů z přílohy II HD a přílohy I BD přítomných v lokalitě
- určuje další ekologické přínosy a funkce identifikované v lokalitě
- obsahuje vyčerpávající identifikaci potenciálních vlivů záměru pravděpodobně významných v lokalitě, obsahuje kumulativní vlivy a vlivy pravděpodobně zvyšující se v kombinaci s hodnoceným záměrem a s dalšími záměry

Typy kompenzačních opatření

Příklady typů kompenzačních opatření uvádí metodické pokyny (Evropská komise 2021) přehledně v následující tabulce:

Tabulka 1: Příklady typů kompenzačních opatření (Evropská komise 2021)

Kompenzační opatření	Popis
Obnova nebo rozšíření stanovišť ve stávajících lokalitách	Zvětšení plochy stanoviště v dotčené lokalitě nebo obnova stanoviště v jiné lokalitě sítě Natura 2000 úměrně ztrátě způsobené plánem nebo projektem, pokud to již není stanoveno v cílech ochrany specifických pro tuto lokalitu.
Opětovné vytvoření stanoviště	Vytvoření nebo obnova stanoviště v nové nebo rozšířené lokalitě, která bude začleněna do sítě Natura 2000 s ohledem na její ochranu nebo péči o ni.
Vyhlášení nové lokality sítě Natura 2000 spolu se zavedením doprovodných opatření pro péči o ni.	Vyhlášení nové lokality o dostatečné kvalitě podle směrnice o ptácích nebo směrnice o stanovištích a provádění vhodných ochranných pro její zachování a ochranu
Opětovné vysazení, obnovení a posílení druhů, včetně posílení druhů dravých ptáků	Opětovné vysazení druhů v lokalitách, kde tyto druhy vymizely (za předpokladu, že je takové opětovné vysazení vědecky podloženo), nebo obnovení populací druhů v oblastech, kde dochází k jejich poklesu, a následná ochrana a správa těchto lokalit ve prospěch těchto druhů.
Možná doprovodná opatření	Popis
Koupě pozemků a zavedení/provádění vhodných opatření pro ochranu a zachování.	Získání plochy v rámci ochrany přírody a zavedení/provádění vhodných ochranných opatření.
Nabytí práv na ochranu přírody a zavedení/provádění opatření na ochranu přírody.	Nabytí práv na správu určité oblasti pevniny nebo moře a zavedení/provádění vhodných opatření na ochranu přírody.
Vytváření rezerv	Stanovení omezení pro využívání určité oblasti pevniny nebo moře, která jsou nad rámec opatření, jež je nutno dodržovat podle ostatních ustanovení směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích.
Omezení hrozeb	Omezení (jiných) hrozeb, a to buď prostřednictvím opatření u jednoho zdroje, nebo koordinovaným opatřením vztahujícím se na všechny faktory ohrožení.

V případě každého konkrétního plánu či projektu přichází v úvahu jiný typ kompenzačního opatření.

TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty

V případě obnovy nebo rozšíření stanovišť se musí vycházet se spolehlivých znalostí obnovy či rozšíření daného stanoviště a jeho ekologie. V některých případech nemusí být kompenzace prostřednictvím obnovy možná.

Může tomu tak být zejména v těchto situacích (Evropská komise 2021):

- V případech, kdy mají být zničeny lokality rozhodující pro ohrožené druhy nebo typy stanovišť, ale nemohou být nahrazeny podobnými klíčovými lokalitami (např. vhodnými lokalitami, které hrají v areálu rozšíření daného druhu podobnou roli jako postižené lokality).
- V případech, kdy obnova není proveditelná, buď proto, že by vyžadovala mimořádně dlouhou dobu (např. účinná obnova rašeliniště by si vyžádala několik tisíc let), nebo vzhledem k současnému nedostatku znalostí v oblasti ekologie obnovy daného druhu nebo typu stanoviště (např. v případě krasových pramenů nebo přirozených bazických slatinišť).

Pokud neexistuje žádná záruka účinné obnovy nebo obnovy poškozených stanovišť a druhů, není zajištěn soulad s čl. 6 odst. 4. V situacích popsanych výše však může být stále možné jako kompenzační opatření určit, chránit a spravovat novou lokalitu, v níž se bude nacházet odpovídající rozloha stejného stanoviště nebo stanovišť, která byla zasažena (viz Tabulka 1 výše).

Hlavní zásady pro stanovení kompenzačních opatření

Hlavními zásadami pro stanovení kompenzačních opatření jsou (Evropská komise 2019 a 2021):

- a) cílenost kompenzace
- b) účinnost kompenzace a její ekologická funkčnost
- c) technická proveditelnost kompenzace
- d) proporcionalita – rozsah kompenzace
- e) místo provedení kompenzace
- f) načasování kompenzace
- g) dlouhodobé fungování kompenzace

Tyto zásady stanoví rozsah a úroveň cílů, jež se váží k opatřením, která jsou nezbytná pro kompenzaci nepříznivých účinků plánu nebo projektu. Kompenzační opatření by měla rovněž směřovat k tomu, aby převážila nejhorší scénáře pravděpodobných nepříznivých účinků.

Aby byla zajištěna celková soudržnost soustavy Natura 2000, měla by proto navrhovaná kompenzační opatření pro určitý projekt:

- a) zabývat se, ve srovnatelných poměrech, nepříznivě ovlivněnými přírodními stanovišti a druhy a
- b) poskytovat funkce srovnatelné s funkcemi, které odůvodnily výběrová kritéria u původní lokality, zejména pokud jde o přiměřené zeměpisné rozšíření.

Nebude proto nutné, aby se kompenzační opatření týkala stejné biografické oblasti ve stejném členském státě. Vzdálenost mezi původní lokalitou a místem provedení kompenzačních opatření nemusí nutně představovat překážku, pokud neovlivňuje funkčnost lokality, její úlohu v zeměpisném rozšíření a důvody původního výběru. (Evropská komise 2021)

Cílenost

Kompenzační opatření by měla být zacílena co nejvhodněji s ohledem na druh předpokládaného dopadu a měla by se soustředit na dotčené prvky soustavy Natura 2000. Opatření se musí jednoznačně vztahovat na strukturální a funkční aspekty celistvosti lokality a na související typy přírodních stanovišť a populace druhů, které jsou dotčeny.

To znamená, že kompenzační opatření musí nutně zahrnovat ekologická opatření. Platby pro jednotlivce nebo zvláštní fondy bez ohledu na to, zda jsou nakonec přiděleny na projekty ochrany přírody, nejsou tudíž podle HD vhodné. Vedlejší či nepřímá opatření, která mohou být navržena k zlepšení výsledků hlavních kompenzačních opatření, musí mít mimoto jednoznačný vztah k cílům a záměrům samotných kompenzačních opatření. (Evropská komise 2019)

Účinnost kompenzace a její ekologická funkčnost

Kompenzační opatření musí být proveditelná a funkční, aby se s jejich pomocí obnovily ekologické podmínky, jež jsou zapotřebí k zajištění celkové soudržnosti soustavy Natura 2000. Odhadovaný časový plán a případná opatření k zachování, jež se vyžadují ke dosažení výsledků, by měly být známy a/nebo předpokládány od samého začátku před zavedením opatření. Musí se vycházet z nejlepších dostupných vědeckých poznatků spolu s konkrétními šetřeními za účelem přesného určení místa, kde budou kompenzační opatření provedena. Opatření, u nichž není přiměřeně zaručen úspěch, by se neměla podle čl. 6 odst. 4 brát v úvahu a v souladu se

zásadou prevence by konečné schválení plánu nebo projektu měla ovlivnit pravděpodobná úspěšnost kompenzačního režimu. Pokud jde o rozhodování mezi různými možnostmi kompenzace, je třeba zvolit nejúčinnější možnosti s největší šancí na úspěch.

Program kompenzačních opatření musí zahrnovat podrobné monitorování během po jejich realizaci, aby byla zajištěna účinnost v dlouhodobém horizontu. Toto monitorování v rámci soustavy Natura 2000 by mělo být koordinováno se sledováním podle článku 11 směrnice o ochraně přírodních stanovišť a případně zahrnuto do tohoto sledování.

Opatření, která v praxi vykazují nízkou účinnost, pokud jde o přispění k cílům, je nutno odpovídajícím způsobem upravit. (Evropská komise 2019, 2021)

Technická proveditelnost kompenzace

Podle stávajících poznatků je vysoce nepravděpodobné, že by bylo možno s ohledem na ekologickou strukturu a funkci nebo související stanoviště a populace druhů obnovit stav existující před poškozením, které bylo způsobeno plánem nebo projektem. K překonání souvisejících potíží, které brání úspěšnému obnovení ekologických podmínek v plném rozsahu, musí návrh kompenzačních opatření:

- 1) být založen na vědeckých kritériích a hodnocení v souladu s nejlepšími vědeckými poznatky a
- 2) zohledňovat zvláštní požadavky ekologických prvků, které mají být obnoveny (např. půda, vlhkost, expozice, existující hrozby a jiné podmínky, které mají zásadní význam pro úspěšnost obnovy).

Aspekty, které jsou důležité pro technickou proveditelnost, určí vhodnost místa provedení kompenzačních opatření (proveditelnost z územního hlediska), vhodné načasování a požadovaný rozsah.

Volba konkrétních opatření a jejich návrh se musí mimoto řídit existujícími pokyny pro každý konkrétní postup, tj. vytvoření stanoviště, obnova stanoviště, posílení populací, k opětovné vysazení druhů nebo jakákoli jiná opatření zvažovaná v rámci kompenzačního programu. (Evropská komise 2019)

Proporcionality – rozsah kompenzace

Rozsah, který je nezbytný, aby byla kompenzační opatření účinná, přímo souvisí s kvantitativními a kvalitativními aspekty, které jsou spojeny s prvky celistvosti (tj. včetně

struktury a funkčnosti a jejich úlohy v celkové soudržnosti soustavy Natura 2000), jež budou pravděpodobně poškozeny, a s předpokládanou účinností opatření.

Míru kompenzace lze proto stanovit nejlépe v každém jednotlivém případě a nejprve musí být určeny na základě informací plynoucích z odpovídajícího posouzení podle čl. 6 odst. 3 a musí zajišťovat ekologickou funkčnost. Poté lze míru kompenzace přehodnotit podle dosažených výsledků při sledování účinnosti a konečné rozhodnutí o míře kompenzace je třeba zdůvodnit.

Obecně platí, že by příslušné míry kompenzace měly být obvykle vyšší než 1:1. Míra kompenzace ve výši 1:1 nebo nižší by se proto měla vzít v potaz pouze tehdy, je-li prokázáno, že i v takovémto rozsahu budou opatření plně účinná při obnově struktury a funkčnosti v krátkodobém horizontu (aniž by byla například ohrožena ochrana stanovišť nebo populací klíčových druhů, jež budou plánem nebo projektem pravděpodobně dotčeny, nebo cíle jejich ochrany). (Evropská komise 2019, 2021)

Místo provedení kompenzace

Kompenzační opatření by měla být provedena v oblastech, kde budou nejúčinnější s ohledem na zachování celkové soudržnosti soustavy Natura 2000. Znamená to, že každé kompenzační opatření musí splňovat soubor předpokladů:

- Zvolená oblast pro kompenzaci se musí nacházet ve stejné biogeografické oblasti (u lokalit vyhlášených podle směrnice o ochraně přírodních stanovišť) nebo ve stejném přirozeném areálu rozšíření, na stejné migrační trase nebo ve stejné oblasti přezimování druhů ptáků (tj. u lokalit vyhlášených podle směrnice o ochraně ptáků) v dotčeném členském státě. Oblast by měla rovněž zajišťovat funkce srovnatelné s funkcemi, které odůvodnily výběr původní lokality, zejména pokud jde o přiměřené zeměpisné rozložení.
- Zvolená oblast pro kompenzaci musí mít (nebo musí být schopna rozvinout) zvláštní znaky spojené s ekologickou strukturou a funkcemi, které vyžadují stanoviště a populace druhů. To se týká kvalitativních aspektů, jako je jedinečnost znehodnocených prvků, a vyžaduje to zohlednění místních ekologických podmínek.
- Kompenzační opatření nesmí ohrožovat ochranu celistvosti jakékoli jiné lokality soustavy Natura 2000 přispívající k celkové soudržnosti soustavy. Pokud se opatření provádějí v existující lokalitě či lokalitách soustavy Natura 2000, musí být v souladu s

cíli jejich ochrany a jít nad rámec ochranných opatření stanovených podle čl. 6 odst. 1. Užitečnou referencí pro řízení účelných kompenzačních opatření budou plány péče.

Mimoto panuje obecná shoda, že by místní podmínky nezbytné pro obnovu dotčených ekologických prvků měly být co nejblíže oblasti dotčené plánem nebo projektem. Jako nejvhodnější možnost se tudíž jeví provedení kompenzačních opatření v dotčené lokalitě soustavy Natura 2000 nebo v blízkosti lokality, v níž existují vhodné podmínky k tomu, aby byla opatření úspěšná. To však není vždy možné, a proto by se při vyhledávání míst, jež splňují požadavky směrnice o ochraně přírodních stanovišť, měla uplatnit řada priorit:

1. Kompenzace v rámci lokality Natura 2000, pokud v dané lokalitě existují potřebné prvky pro zajištění ekologické neporušenosti a funkčnosti soustavy.
2. Kompenzace mimo dotčenou lokalitu soustavy Natura 2000, avšak v rámci společné topografické nebo krajinné jednotky, je-li možný stejný příspěvek k ekologické struktuře a/nebo funkci soustavy. Nové místo se může nacházet v jiné vyhlášené lokalitě soustavy Natura 2000 nebo v nevyhlášené oblasti. V posledně uvedeném případě musí být dané místo vyhlášeno jako lokalita soustavy Natura 2000 a musí vyhovovat veškerým podmínkám směrnic v oblasti ochrany přírody.
3. Kompenzace mimo lokalitu soustavy Natura 2000 v jiné topografické nebo krajinné jednotce. Nové místo se může nacházet v jiné vyhlášené lokalitě soustavy Natura 2000. Pokud ke kompenzaci dochází v nevyhlášené oblasti, musí být dané místo vyhlášeno jako lokalita soustavy Natura 2000 a musí vyhovovat veškerým podmínkám směrnic v oblasti ochrany přírody.

Nová vyhlášení, která jsou součástí kompenzačních opatření, musí být Komisi oznámena před provedením opatření a před realizací projektu, avšak po jeho povolení. Nová vyhlášení by měla být oznámena Komisi prostřednictvím zavedených kanálů a postupů, jak je tomu u seznamů lokalit významných pro Společenství a označení zvláště chráněných oblastí, a měla by být vhodná pro vyhlášení podle příslušných kritérií stanovených ve směrnici o ochraně přírodních stanovišť, resp. ve směrnici o ochraně ptáků.

Při řešení umístění kompenzačních opatření v rámci přeshraničních projektů zajistí členské státy co nejlepší spolupráci a koordinaci. (Evropská komise 2019)

Načasování kompenzace

Načasování kompenzačních opatření vyžaduje individuální přístup. Přijatý časový plán musí zajistit kontinuitu ekologických procesů, jež jsou nezbytné pro zachování struktury a funkcí, jež

přispívají k celkové soudržnosti soustavy Natura 2000. To vyžaduje úzkou koordinaci mezi realizací plánu nebo projektu a provedením kompenzačních opatření, přičemž se opírá o záležitosti, jako je doba potřebná pro rozvoj stanovišť a/nebo k obnově či zavedení populací druhů v dané oblasti.

V úvahu je třeba vzít i další faktory a procesy:

- Lokalita nesmí být nezvratně ovlivněna před tím, než je zavedena kompenzace.
- Výsledku kompenzačních opatření je nutno dosáhnout v době, kdy v dotčené lokalitě dojde k poškození. Za určitých podmínek, kdy toho nelze plně dosáhnout, se bude vyžadovat dodatečná kompenzace za dočasné ztráty.
- Prodlevy mohou být přípustné pouze tehdy, je-li zjištěno, že s ohledem na celkovou soudržnost soustavy Natura 2000 neohrozí dobrý stav předmětů ochrany.
- Prodlevy nejsou přípustné například tehdy, vedou-li k úbytku populací druhů chráněných v dané lokalitě podle přílohy II směrnice o ochraně přírodních stanovišť nebo přílohy I směrnice o ptácích; zvláštní pozornost vyžadují prioritní druhy uvedené v příloze II směrnice o ochraně přírodních stanovišť.
- Zkrácení doby trvání počátku účinku kompenzačních opatření může být přípustné v závislosti na tom, zda se významné nepříznivé účinky očekávají v krátkodobém, střednědobém nebo dlouhodobém horizontu.

Zvláštní opatření k vyrovnaní dočasných ztrát, mohou být vhodná do doby, než je dosaženo předpokládaných cílů ochrany. Před zahájením realizace plánu nebo projektu musí být splněny všechny technické, právní nebo finanční podmínky pro provedení kompenzačních opatření, aby se zabránilo případným neplánovaným prodlevám, které mohou snížit účinnost opatření. (Evropská komise 2019)

Dlouhodobé fungování kompenzace

Kompenzační opatření vyžadují, aby před tím, než se projeví účinky na stanoviště a/nebo druhy, byl zajištěn náležitý právní a finanční základ pro dlouhodobé provádění a pro ochranu, sledování a zachování lokalit. To může zahrnovat (Evropská komise 2019):

- Zajištění dočasné ochrany, třebaže status lokality významné pro Společenství / zvláště chráněné oblasti je udělen až později.
- Uplatňování závazných nástrojů v oblasti prosazování práva na vnitrostátní úrovni s cílem zajistit úplné provedení a účinnost kompenzačních opatření (např. ve spojení se

směrnicí EIA nebo případně směrnicí o odpovědnosti za škody na životním prostředí; nebo podmínění povolení plánu nebo projektu spolehlivostí příslušných podmínek pro provedení kompenzačních opatření).

- Pro účinné provedení opatření v souladu s osvědčenými postupy se pokládá za nezbytné uplatňování potřebných právních prostředků v případě nákupu půdy či nabývání práv (např. standardní postupy vyvlastnění z důvodu ochrany přírody).
- Zavedení programů monitorování s cílem zajistit, aby kompenzační opatření dosáhla svého cíle a byla zachována v dlouhodobějším horizontu, a pokud tomu tak není, aby byla přijata nápravná opatření k odstranění nedostatků, včetně cílů, odpovědných orgánů a potřebných zdrojů, ukazatelů a požadavků na podávání zpráv Komisi. To mohou nejlépe zajistit nezávislé subjekty zřízené výhradně za tímto účelem v úzké koordinaci a spolupráci s orgány odpovědnými za síť Natura 2000.

Administrativní zajištění kompenzačních opatření

Kompenzační opatření musí obsahovat detailní monitoring během jejich uskutečňování i po realizaci pro ověření efektu v dlouhodobém časovém horizontu a kritéria úspěšnosti jejich zajištění. Výsledky monitoringu musí být pravidelně zohledňovány v SDF lokality.

V souladu se zásadou „znečišťovatel platí“ hradí náklady na kompenzační opatření předkladatel plánu nebo projektu. Ten je v případě spolufinancování může zahrnout do celkového rozpočtu předloženého orgánům veřejné správy. V tomto ohledu mohou fondy EU spolufinancovat například kompenzační opatření u dopravní infrastruktury, která je součástí sítě transevropských sítí (TEN) a je financována z těchto fondů, je-li tato finanční pomoc v souladu s cíli, pravidly a postupy vztahujícími se na dotýčný fond EU. (Evropská komise 2019)

Role Evropské komise při ukládání a realizaci kompenzačních opatření

O uložených kompenzačních opatřeních a způsobu jejich zajištění informuje příslušný orgán ochrany přírody neprodleně Ministerstvo životního prostředí, které informuje Komisi (§ 45i odst. 12 ZOPK). Toto se děje prostřednictvím SDF. Úlohou Komise rozhodně není navrhnout kompenzační opatření ani je z vědeckého hlediska ověřovat. (Evropská komise 2019)

Tyto informace by měly Komisi umožnit, aby posoudila způsob kompenzace nepříznivých účinků tak, aby byly dlouhodobě zachovány prvky celistvosti přispívající k celkové soudržnosti soustavy Natura 2000. Ačkoliv vnitrostátní orgány musí výslovně oznámit pouze přijatá kompenzační opatření, jako nezbytné se může ukázat také poskytnutí určitých údajů týkajících

se zkoumaných alternativních řešení a naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, jež vedly k schválení plánu nebo projektu, pokud tyto prvky ovlivnily výběr kompenzačních opatření. (Evropská komise 2019)

Postup v případě dotčení lokality s přítomností prioritních typů stanovišť či prioritních druhů

Důležitou roli hraje Evropská komise zejména v případě, kdy plán či projekt vykazuje významně negativní vlivy na lokalitu s přítomností prioritních typů stanovišť či prioritních druhů (čl. 6(4) pododst. 2 HD, resp. § 45i odst. 10 ZOPK). Přestože je v obou předpisech uvedena formulace „významný negativní vliv na lokalitu s prioritními typy stanovišť nebo prioritními druhy“ uvádí metodický pokyn (Evropská komise 2019) v kapitole 5.8.1 toto:

„V tomto ohledu je vhodné uvážit, že by plán nebo projekt:

- a) nijak neovlivňující prioritní typy přírodních stanovišť a/nebo prioritní druhy, nebo
- b) ovlivňující stanoviště/druhy, které nebyly při výběru lokality brány v potaz („přítomnost v nevýznamné míře“ ve standardním formuláři údajů), neměl de facto být důvodem pro to, aby se na danou lokalitu vztahoval tento druhý pododstavec.“

V případě jiných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu než veřejné zdraví, bezpečnost a přínosy pro životní prostředí představuje dle čl. 6(4) pododst. 2 HD, resp. § 45i odst. 10 ZOPK nezbytný procesní krok stanovisko Komise. Zároveň v těchto ustanoveních není uveden postup pro vydání tohoto stanoviska ani jeho obsah. Je proto třeba znovu odkázat na hospodárnost a na cíle sledované dotyčným ustanovením.

Stanovisko musí obsahovat posouzení ekologických hodnot, které budou plánem nebo projektem pravděpodobně ovlivněny, význam příslušných naléhavých důvodů a vyváženost obou těchto protichůdných zájmů, jakož i zhodnocení kompenzačních opatření. Posouzení zahrnuje vědecké i hospodářské hodnocení a přezkoumání nutnosti a přiměřenosti plánu nebo projektu s ohledem na uplatněný naléhavý důvod.

Komise může posoudit, zda realizace plánu nebo projektu splňuje požadavky práva EU, a v případě potřeby iniciovat příslušné právní kroky.

Ačkoli směrnice nestanoví konkrétní lhůtu pro vydání stanoviska, Komise bude všemožně usilovat o co nejrychlejší provedení posouzení a vydání stanoviska.

Ekosystémový přístup ke stanovení kompenzačních opatření

Je třeba zdůraznit, že kompenzační opatření jsou koncipována s cílem zachovat stávající stav (hodnotu) navrženého nebo vyhlášeného území. Vzhledem k tomu, že nosným prvkem ochrany v těchto územích jsou předměty ochrany, mělo by se jednat o snahu celkově zachovat stav předmětů ochrany, respektive jejich existenčních podmínek, tj. kompenzovat vzniklé negativní vlivy, a to i v případě, že jsou tyto obtížně prokazatelné.

Z ekosystémového přístupu, jenž je logickým principem kompenzačních opatření, vyplývá, že nelze izolovaně kompenzovat vliv na předmět ochrany, aniž by nebylo dotčeno - kompenzováno jeho prostředí. Při identifikaci faktorů negativně ovlivňujících předmět ochrany, je logické, že narážíme na to, že dochází k ovlivnění nejen předmětu ochrany, ale i dalších druhů (biotopů), jež jsou s konkrétním faktorem (dotčeným předmětem ochrany) přímo nebo i nepřímo ve vazbě. Může se jednat o ovlivnění a následnou kompenzaci vlivů u celé skupiny předmětů ochrany (ale i jiných druhů), které jsou vázané na nově vytvářené podmínky. Je tedy logické, že při ekosystémovém pojetí kompenzace jsou provedeným opatřením podpořeny vhodné podmínky i pro další druhy živočichů (biotopy) vyhledávajících tato prostředí. I tak je nutné se stále držet zásady, že stanovením kompenzačních opatření máme v první řadě na zřeteli příznivé účinky na druhy a stanoviště, jež jsou negativně dotčenými předměty ochrany. Takto postavená aplikace kompenzačních opatření zajistí, že cílem kompenzace jsou celá společenstva nebo sukcesní řady společenstev, a že provedená opatření budou mít celkově pozitivní vliv na stav lokality a tím i na předměty ochrany. Jinak řečeno, zvýšíme-li kvalitu a stabilitu ekosystémů lokality, s vysokou pravděpodobností tím podpoříme i předměty ochrany, a to jak přímo, tak nepřímo např. zvýšením kvality a kvantity zdrojů užívaných předmětem ochrany, nebo druhy a společenstvy s ním souvisejícími dalšími ekosystémovými vazbami. Tento přístup naznačuje obtížnost a složitost definování přesných účelů jednotlivých opatření ke kompenzaci vlivů v kontextu vývoje stanovišť a přesného určení cílů kompenzace.

Při plánování a realizaci kompenzačních opatření je důležité sledovat, zda nejsou prováděná opatření v rozporu s dalšími předměty ochrany, a zda úpravou těchto opatření podpoříme i další významné druhy chráněných lokalit.

Z uvedených důvodů je nutná širší analýza každého kompenzačního opatření s důsledným rozбором předpokládaných přímých i nepřímých účinků, jež nesmí být v rozporu se záměry

ochrany lokality v níž jsou opatření realizována. Důležitá je komplexní představa o vztazích mezi druhy a společenstvy a schopnost předpovědi vývoje se stanovením únosnosti rizik.

Odůvodnění pro návrh kompenzačních opatření potenciálně negativních vlivů Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270

Úvod

Jak popisuje předchozí text, může stanovení kompenzačních opatření ve smyslu § 45i ZOPK nastat až ve chvíli, kdy není pochyb o tom, že:

- neexistuje jiné variantní řešení bez významně negativního vlivu a zároveň jde zároveň o variantu s nejmenším možným významným negativním vlivem (blíže viz kapitola 3.3.1 Metodických pokynů k ustanovením čl. 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích 92/43/EHS (Evropská komise 2021)) a současně
- schválení záměru či koncepce je současně nezbytné z naléhavých důvodů veřejného zájmu, který převažuje nad zájmem ochrany přírody, s výhradou následující odrážky

V případě Koncepce vodní dopravy ČR nastal v rámci procesu hodnocení vlivu koncepce na životní prostředí spor o potenciální vliv a jeho kompenzaci v případě přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000. Tento potenciální vliv způsobuje záměr Plavební stupeň Děčín.

Z hlediska tohoto zmíněného záměru, jak již bylo v minulosti opakovaně projednáváno a dokladováno, neexistuje jiné alternativní řešení, které by zajišťovalo z hlediska zájmů vnitrozemské vodní dopravy stanovené cíle a současně by vykazovalo nižší dotčení životního prostředí, a především chráněných přírodních fenoménů. Jedinou alternativou byla varianta nulová, bez realizace záměru.

Vláda České republiky ve svém Usnesení č. 46 ze 17. ledna 2018 o posouzení převahy veřejných zájmů na schválení Koncepce vodní dopravy pro období 2016 – 2023 vč. opatření "Realizace stavebních opatření odstraňujících úzká místa omezující plavební provoz" zahrnujícího návrh záměru „Plavební stupeň Děčín“ rozhodla, že ve vztahu k ochraně významně negativně ovlivněných lokalit soustavy Natura 2000 existují naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu na schválení Koncepce vodní dopravy pro období 2016 - 2023 vč. opatření "Realizace

stavebních opatření odstraňujících úzká místa omezující plavební provoz" zahrnujícího návrh záměru „Plavební stupeň Děčín“. Městský soud v Praze projednával v této věci žalobu Českého svazu ochránců přírody, které nevyhověl. Nicméně konstatoval, že „Vláda usnesením nemůže konkrétnímu správnímu úřadu uložit povinnost, jak rozhodnout v konkrétním individuálním případě.“

Dle výše uvedeného byly naplněny podmínky pro stanovení kompenzačních opatření, jejichž další pilíř se opírá o výstupy projektu TAČR BETA2 TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty, který potvrdil základní kompenzovatelnost vlivů na stanoviště 3270.

Definování vlivů

Potenciálně negativně dotčené území Konceptí vodní dopravy ČR s lokalitami s výskytem stanoviště 3270 je svázáno se stávající znalostí vlivu záměru Plavební stupeň Děčín. Objekt jezu se má nacházet v ř.km 737,12. Tato stavba má za cíl zajistit stabilizaci plavebních podmínek mezi labskou vodní cestou v SRN a městem Děčín (až po Boletice) a zlepšit oproti stávajícímu stavu podmínky pro doplutí po VD Střekov a dále do vnitrozemí ČR. Stabilizace plavebních podmínek znamená zajištění ponoru 1,40 m po 345 dnů v roce a 2,20 m po 180 dnů v roce. Projekt obsahuje mimo jiné plavební komoru s délkou 200m a šířkou 24m včetně horní a dolní rejdy, jez o třech polích hrazených ocelovými hydrostatickými sektory, rybí přechody (včetně by-passu s průtokem 10 m³/s) a terestrické biokoridory, malou vodní elektrárnu se dvěma Kaplanovými turbínami s plánovanou roční výrobou v průměrně vodném roce téměř 47 GWh, úpravy pro soustředění proudu a revitalizační opatření po proudu pod stupněm po Dolní Žleb a úpravy ve vzdušném jezu včetně revitalizačních opatření (zdroj: www.rvccr.cz).

Z celkové rozlohy stanoviště 3270 v ČR (73,3 ha) je v rámci EVL předmětem ochrany cca 53 %.

EVL, ve kterých je předmětem ochrany stanoviště 3270 (<https://natura2000.cz>):

Kód EVL	Název EVL	Biogeografická oblast	Rozloha EVL [ha]	Rozloha stanoviště 3270 [ha]	Relativní rozloha stanoviště 3270 [%]	Řeka
CZ0214017	Karlštejn – Koda	kontinentální	2 658,0247	0,4948	0,02	Berounka

CZ0323159	Plzeň – Zábělá	kontinentální	114,7049	0,3992	0,34	Berounka
CZ0410020	Ramena Ohře	kontinentální	291,1547	0,6356	0,22	Ohře
CZ0420012	Želinský meandr	kontinentální	185,7982	3,7833	1,99	Ohře
CZ0424111	Labské údolí	kontinentální	1 372,3886	3,4722	0,25	Labe
CZ0424141	Porta Bohemica	kontinentální	6 113,3000	24,1148	0,39	Labe
CZ0624068	Strážnická Morava	panonská	658,6114	0,6950	0,11	Morava
CZ0624095	Údolí Dyje	kontinentální	1 821,0468	0,8328	0,05	Dyje
CZ0624119	Soutok Podluží –	panonská	9 713,6818	4,4950	0,05	Morava a Dyje

Labské lokality se zaznamenaným výskytem stanoviště 3270 se nachází na periodicky obnažovaných částech dna a šterkopísčitých náplavech po celé délce toku Labe od VD Střekov až po Hřensko. Plocha těchto lokalit je předmětem sporů a je jedním z důležitých parametrů pro určení rozsahu přímých vlivů výše uvedeného záměru. Lokality zasahují do EVL Labské údolí a EVL Porta Bohemica, které de facto zahrnují vodní tok a břehy řeky Labe v celém sledovaném úseku, tj. od VD Střekov po Hřensko.

Kalníková (2017) hodnotila a srovnávala náplavy se stanovištěm 3270 v ČR. Uvádí pro celé Labe plochu 39,1 ha, nicméně hodnotu vyplývající z aktualizovaného mapování biotopů 17,6 ha. Údaje ukazuje následující tabulka, kde v závorce je údaj vyplývající z mapování biotopů AOPK ČR.

Řeka	plocha celkem [ha]
Labe celé	39,1 (17,6)
EVL Labské údolí	10 (2,7)

Bejček a Volfová (2019) píší, že rozloha stanoviště 3270 na Dolním Labi je dle aktuálních odborných podkladů AOPK ČR v EVL Labské údolí 10 ha a v EVL Porta Bohemica 29 ha, což činí více než polovinu výskytu v České republice (celkem 60 % z celkových 65 ha výskytu v kontinentální oblasti dle aktuálních dat).

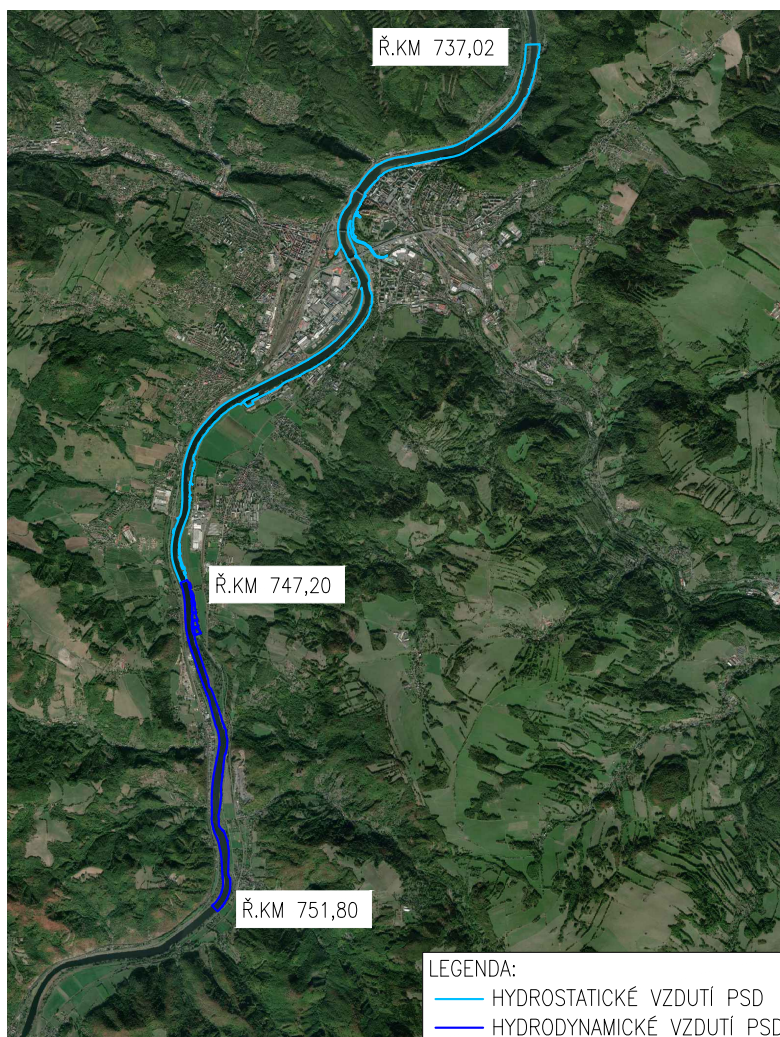
Tato data ovšem nekorespondují s informacemi, které shromáždil Ekopontis, s.r.o. v roce 2018 a které vycházely z podrobného mapování dotčeného stanoviště mezi VD Střekov a Hřenskem. Z této práce vyplývá níže uvedené srovnání.

Srovnání ploch s identifikací stanoviště 3270 mezi AOPK ČR (2015 – vrstva mapování biotopů) a Ekopontis (2018 – Analýza kompenzovatelnosti):

zdroj	úsek	plocha (ha)
Analyza kompenzovatelnosti Ekopontis 2018	VD Střekov-hranice	25,36
Analyza kompenzovatelnosti Ekopontis 2018	PSD včetně vzdutí	9,17
Analyza kompenzovatelnosti Ekopontis 2018	VD Střekov-vzdutí	9,01
AOPK mapování 3270, rok 2015	VD Střekov-hranice	26,42
AOPK mapování 3270, rok 2015	PSD včetně vzdutí	9,16

Uvedené údaje lze použít jako indikativní pro další bilanci výskytu, ovlivnění a kompenzace vlivu na stanoviště 3270 z pohledu vlivu Koncepce vodní dopravy ČR.

Územní rozsah vlivu záměru Plavební stupeň Děčín, který je součástí uvedené koncepce, ukazuje obrázek znázorňující délku jeho hydrostatického a hydrodynamického vzdutí.

Pod vlastním objektem jezu, v jeho bezprostředním okolí a v samotném vzdutí jezu dojde k zániku lokalit s výskytem stanoviště 3270. Tento vliv je kvantitativně vyčíslen na 9 ha, s obezřetností lze uvést až 9,2 ha. Obezřetností se rozumí zaokrouhlení udávaných mírně rozdílných údajů ze zdrojů Ekopontis a AKPK ČR.

Tento vliv je popsán pomocí vymapovaných 18 lokalit. Jejich základní popis pomocí základních charakteristik a zařazení lokalit do abiotické typologie a původní reprezentativnosti (Ekopontis, 2018) ukazuje následující tabulka.

Základní charakteristiky lokalit s výskytem stanoviště 3270 ve vzdutí PSD:

Lokalita_Název	Kód lokality	Délka lokality [m]	Šířka lokality [m]	Příčný sklon [%]	Abiotická typologie	Reprezentativnost
L73675_PodProstrží	L73675	940,1	7,7	9,1	2	2
L73815_Prostřežleb	L73815	552,6	7,8	9,7	2	2
L73920_HorníŽleb	L73920	1003,9	7,7	13,9	3	2
L73985_naprotHegeru	L73985	177,6	6,0	11,9	2	3
L74150_Podmokly	L74150	340,3	4,3	23,3	3	3
L74250_RzbělSevVně	L74250	407,5	21,7	5,7	1	1
L74325_RzbělJihVně	L74325	234,7	8,2	10,2	2	2
L74452_Chrochvice	L74452	59,5	4,9	22,7	3	2
L74565_MalšoviceIII	L74565	125,5	11,6	12,3	2	3
L74650_MalšoviceII	L74650	217,0	7,6	14,5	3	2
R74015_Heger	R74015	405,1	13,7	5,4	2	2
R74080_DěčPodPlouč	R74080	80,2	13,7	6,3	2	2
R74150_SilMst-Plouč	R74150	591,9	18,5	7,0	1	1
R74190_DěčPřdSilMst	R74190	377,0	14,6	14,4	2	2
R74295_DěčStarMěst	R74295	933,8	13,3	8,4	2	3
R74460_Křešice	R74460	485,1	8,7	16,5	2	2
R74675_Boletice	R74675	1994,6	6,0	16,3	3	2
R74735_NebčPodPřív	R74735	186,4	9,6	10,4	2	2

Ve vzdutí se nachází pouze dvě lokality, které jsou zařazeny do kategorie 1 z hlediska abiotické typologie i z hlediska původní reprezentativnosti (Ekopontis, 2018), a to Ústí Ploučnice a Rozbělesy-sever. 61% lokalit je abiotického typu 2 a 28% lokalit je abiotického typu 3. Velký rozptyl hodnot sledovaných základních parametrů vykazuje i šířka lokalit a jejich příčný sklon.

Šířka a příčný sklon lokalit ve vzdutí a zastoupení tří abiotických typů:

	N	min	max	průměr
Šířka lokality [m]	18	4,3	21,7	10,3
Příčný sklon [%]	18	5,4	23,3	12,1
AbioTyp 1	2 (11,1 %)			
AbioTyp 2	11 (61,1 %)			
AbioTyp 3	5 (27,8 %)			

Floristická charakteristika těchto potenciálně negativně dotčených lokalit byla popsána počty a podíly charakteristických taxonů, a to jak pomocí botanických snímků, tak pomocí celkového floristického průzkumu.

Z 18 lokalit ve vzdutí byly na 6 z nich zaznamenány fytoocenologické snímky.

Základní popis těchto lokalit z hlediska počtu (zastoupení) jednotlivých skupin taxonů je v následující tabulce.

	N	min	max	průměr
Počet taxonů	6	9,4	31,3	20,2
Počet indikačních taxonů	6	4,4	19,0	12,8
Počet chráněných taxonů	6	0,0	2,0	1,1
Počet jednoletek	6	3,8	12,3	9,7
Počet jednoletek zahradních	6	0,1	0,8	0,4

Počet trvalek	6	4,8	17,3	9,7
Počet trvalek dřevin	6	0,3	1,0	0,5
Počet specifických taxonů	6	0,2	3,0	1,8
Počet bazálních taxonů	6	1,4	6,2	4,0
Počet specifických a bazálních taxonů	6	1,6	9,2	5,8
Podíl indikačních taxonů (%)	6	46,9	70,4	63,6
Podíl chráněných taxonů (%)	6	0,0	8,9	4,5
Podíl jednoletek (%)	6	36,5	51,4	46,8
Podíl jednoletek zahradních (%)	6	0,7	2,8	1,7
Podíl trvalek (%)	6	44,7	58,2	48,8
Podíl trvalek dřevin (%)	6	1,1	5,9	2,8
Podíl specifických taxonů (%)	6	1,4	13,0	8,6
Podíl bazálních taxonů (%)	6	15,1	27,5	18,9
Podíl specifických a bazálních taxonů (%)	6	16,6	40,5	27,5

Pro srovnání byly samostatně uvedeny průměrné hodnoty i z celého souboru lokalit, kde byly hodnoceny botanické snímky.

Srovnání průměrných hodnot počtu/podílů různých skupin taxonů (botanické snímky):

	Průměr celek	Průměr vzdutí
Počet taxonů	18,40	20,2
Počet chráněných	0,79	1,1
Podíl chráněných (%)	4,05	4,5

Počet J jednoleté	9,28	9,7
Podíl J jednoleté (%)	49,46	46,8
Počet JZ jednoleté zahradní	0,32	0,4
Podíl JZ jednoleté zahradní (%)	1,51	1,7
Počet T vytrvalé	8,38	9,7
Podíl T vytrvalé (%)	46,70	48,8
Počet TD vytrvalé dřeviny	0,42	0,5
Podíl TD vytrvalé dřeviny (%)	2,33	2,8
Počet Specif / bazální pro 3270	4,89	5,8
Podíl Specif / bazální pro 3270 (%)	25,53	27,5
Počet specifických pro 3270	1,50	1,8
Podíl specifických pro 3270 (%)	7,89	8,6
Počet bazálních pro 3270	3,39	4,0
Podíl bazálních pro 3270 (%)	17,63	18,9
Počet Indikačních taxonů	11,63	12,8
Podíl Indikačních taxonů (%)	64,14	63,6

Z 18 lokalit ve vzduší byly na 6 z nich zaznamenány hodnoty floristického průzkumu – BBcelk.

Základní popis těchto lokalit z hlediska počtu (zastoupení) jednotlivých skupin taxonů je v následující tabulce:

	N	min	max	průměr
Počet taxonů	6	30,6	87,3	54,9
Počet indikačních taxonů	6	11,7	36,5	24,9
Počet chráněných taxonů	6	1,3	5,5	3,1
Počet jednoletek	6	9,1	31,0	21,7
Počet jednoletek zahradních	6	0,3	1,8	1,1
Počet trvalek	6	17,1	51,3	29,0
Počet trvalek dřevin	6	1,3	4,1	3,2
Počet specifických taxonů	6	0,9	5,8	3,6
Počet bazálních taxonů	6	2,7	10,8	7,2
Počet specifických a bazálních taxonů	6	3,6	16,5	10,8
Podíl indikačních taxonů (%)	6	38,9	57,4	45,4
Podíl chráněných taxonů (%)	6	2,8	8,4	5,1
Podíl jednoletek (%)	6	26,6	45,4	37,6
Podíl jednoletek zahradních (%)	6	0,7	3,0	1,7
Podíl trvalek (%)	6	49,9	60,4	53,5
Podíl trvalek dřevin (%)	6	2,7	14,4	7,2
Podíl specifických taxonů (%)	6	2,3	10,9	6,2
Podíl bazálních taxonů (%)	6	8,9	20,3	12,9
Podíl specifických a bazálních taxonů (%)	6	11,2	31,2	19,1

Pro srovnání byly samostatně uvedeny průměrné hodnoty i z celého souboru lokalit, kde byly hodnoceny celkové floristické průzkumy.

Srovnání průměrných hodnot počtu/podílů různých skupin taxonů (floristický průzkum – BBcelk.):

	Průměr celek	Průměr vzdutí
Počet taxonů	54,92	54,9
Počet indikačních taxonů	25,57	24,9
Počet chráněných taxonů	2,69	3,1
Počet jednoletků	23,03	21,7
Počet jednoletků zahradních	0,89	1,1
Počet trvalek	28,00	29
Počet trvalek dřevin	3,00	3,2
Počet specifických taxonů	3,07	3,6
Počet bazálních taxonů	7,68	7,2
Počet specifických a bazálních taxonů	10,75	10,8
Podíl indikačních taxonů	47,06	45,4
Podíl chráněných taxonů	4,71	5,1
Podíl jednoletků	41,20	37,6
Podíl jednoletků zahradních	1,55	1,7
Podíl trvalek	51,55	53,5
Podíl trvalek dřevin	5,71	7,2
Podíl specifických taxonů	5,53	6,2
Podíl bazálních taxonů	14,28	12,9

Na základě výše uvedeného hodnocení lze konstatovat, že nejsou žádné významné rozdíly v obou srovnávaných souborech a lokality v potenciálním budoucím vzdutí příčné stavby, tj. lokality potenciálně významně ovlivněné Koncepcí vodní dopravy ČR mají zcela srovnatelné charakteristiky, a to abiotické i biotické, jako celý, botanickými snímky i floristickým průzkumem hodnocení soubor lokalit mezi VD Střekov a Hřenskem.

Na lokalitách ovlivněných budoucím vzdutím se nenachází žádný druh vyšších rostlin, který by nebyl zaznamenán na ostatních stanovištích 3270 v úseku od VD Střekov po státní hranici ČR/SRN.

Důležitost srovnání lokalit v potenciálním vzdutí záměru Plavební stupeň Děčín a tím pádem lokalit negativně ovlivněných (zánikem) s ostatními lokalitami mimo vzdutí na úseku VD Střekov – Hřensko je také z pohledu informační a environmentální reprezentativnosti. Lze konstatovat, že srovnání případně nově vytvářených ploch s potenciálem rozvoje stanoviště 3270 s ostatními lokalitami mimo vzdutí plánovaného záměru je odpovídající a dostatečně charakteristické.

Data, na jejichž souboru bylo provedeno vyhodnocení, je možné považovat za aktuální a územně konzistentní, pochází z terénních průzkumů prováděných v letech 2006 – 2020. Přestože se v tomto 15ti letém období metodické postupy prokazatelně vyvíjeli, pro biotické hodnocení byla použita výhradně validovaná data pořízená zcela srovnatelnými metodami (botanické snímky plochy 4x4m a celkový floristický průzkum lokality – oboje vyjádřeno Braun-blauquetovou stupnicí pokryvnosti). Ostatní data byla vnímána jako indikativní.

Z hlediska reprezentativnosti lze konstatovat, že vybraná validovaná biotická data lze hodnotit jako reprezentativní, přestože v nich, jak v případě botanických snímků, tak i v případě floristického průzkumu, převažují lokality prvního stupně abiotické typologie.

Abiotická data byla odvozena na základě 2D matematického modelu, psaného podélného profilu dotčeného úseku řeky, DMT a automatizovaných funkcí AutoCAD CIVIL. Všechna abiotická data mají stejný původ a jsou srovnatelná.

Stanoviště 3270 je obecně vázáno na periodicky obnažované části říčního koryta (břehy nebo akumulární korytové formy), ať již se jedná o útvary s dominancí jílovitých částic nebo útvary šterkopísčité. Periodické přeplavování sehrává zcela klíčovou roli při omezování rozvoje trvalé

vegetace, čímž umožňuje (ne vždy) rozvoj pionýrských porostů jednoletých bylin. Přeplování hraje roli erozní, ovlivňuje dostupnost světla a vzdušného kyslíku. Rozhodující je jeho délka a intenzita. Periodicky nově narušené a obnažované plochy jsou kolonizovány především druhy ze semenné banky. Roli však v určité míře sehrává i okolní prostředí a transport na větší vzdálenosti. V těchto porostech mají převahu rody *Bidens*, *Chenopodium* a *Persicaria*. Porosty s nižší pokryvností bývají často druhově velmi bohaté. Vyskytuje se v nich mnoho dalších jednoletých ruderalních druhů, a dokonce i kulturních plodin, druhy lesní, luční, druhy rákosin. Na náplavech na Dolním Labi vyskytuje i drobnokvět pobřežní (*Corrigiola litoralis*), který je vázán pouze na tento biotop.

Vznik i zánik náplavů je většinou podmíněn erozně-akumulační činností řek, která se nejvíce projevuje na neregulovaných tocích. V podmínkách Dolního Labe jsou náplavy typicky šterkopísčité, příměs jílovitých částic je nízká. Přestože se náplavy nejčastěji tvoří ve vnitřní straně oblouků (konvexní břeh) směrem po proudu vodního toku, v případě Labe od VD Střekov po Hřensko byly lokality s rozvojem stanoviště 3270 identifikovány na mnoha místech s charakterem obnaženého břehu či litorálu v přímých úsecích. Specifickou roli hraje v případě dotčeného úseku Labe i údržba vodní cesty, tzv. prohrábky. Materiál, který je vytěžen z části koryta řeky vymezeného jako plavební dráha bývá podle údajů správce vodní cesty a správce vodního toku z části ponecháván v korytě, částečně na břehu řeky jako dočasné deponie a částečně odvážen.

Vegetace náplavů je značně proměnlivá v závislosti na fyzikálních a chemických vlastnostech substrátu i na flóře daného území. Bylo několik prací hodnotících lokality s výskytem stanoviště 3270 v ČR a bylo prokázáno, že jednotlivé soubory lokalit v rozdílných povodích se odlišují, a to díky mnoha faktorům (WELL Consulting, 2010; Kalníková, 2017). Proto lze konstatovat, že labské náplavy mezi VD Střekov a Hřenskem jsou z pohledu srovnání s ostatními říčními náplavy na jiných řekách v ČR specifické. Specifičnost je dána velikostí vodního toku a plošným rozsahem ploch s rozvojem stanoviště 3270 i významnou základní stabilitou těchto ploch v čase.

Je však nutno poznamenat, že občas se objevující charakteristika o unikátnosti „labských náplavů“ je spíše pozůstatkem běžného jevu u nížinných řek. V případě úseku mezi VD Střekov a Hřenskem jde, i přes významné opevnění břehů, o zachování volně proudící nížinné řeky, na které je však patrné narušení říčního kontinua a to zejména z pohledu splaveninového režimu..

Identifikace rizik spojených se zánikem lokalit stanoviště 3270

Rizika spojená se zánikem lokalit, kde je v současné době prokázán rozvoj stanoviště 3270, jsou svázána především se zachováním odpovídající funkční plochy s rozvojem stanoviště 3270 umožňující udržení a rozvoj tohoto stanoviště jak v rámci EVL Labské údolí, kde je vymezeným předmětem ochrany, tak i v rámci EVL Porta Bohemica, kde jako předmět ochrany stanovené nebylo.

Kontinuita výskytu lokalit, na kterých se rozvíjí stanoviště 3270, je dalším rizikem, které je spojeno se zánikem lokalit. Na kontinuitu výskytu může být do určité míry vázána semenná banka druhů, které spoluvytváří pionýrská bylinná společenstva náplavů.

Sekundárním rizikem spojeným s výstavbou příčné stavby ve vodním toku je narušení chodu splavenin, zejména pak při vyšších vodních stavech a riziko ukládání jemnozrnných frakcí splavenin v jezové zdrži.

K uvedeným rizikům lze konstatovat, že v podmínkách řeky Labe mezi VD Střekov a Hřenskem a ve vazbě na stávající manipulační řady jezů od VD Střekov výše proti proudu a se zohledněním charakteru stavby, která má způsobit negativní vliv na stanoviště 3270, jsou uvedená rizika významně snížena. Tento závěr lze opřít o vyhodnocení územního potenciálu k vytvoření nových ploch k možnému rozvoji stanoviště 3270, vyhodnocení biologických průzkumů za roky 2006-2020, vyhodnocení abiotických charakteristik stávajících lokalit s podmínkami pro rozvoj stanoviště 3270 na Dolním Labi a informace o historii výskytu druhu drobnokvět pobřežní (*Corrigiola littoralis*) ve vazbě na výstavbu vzdouvacích staveb na labské vodní cestě.

Dostatečnost ploch k rozvoji stanoviště 3270 je prokázána analýzami územního potenciálu celého území od VD Střekov po Hřensko a propojením těchto analýz na zpracovanou typologii kompenzačních opatření a analýzu možností jejich uplatnění v území. Nejedná se ale jen o vytváření nových ploch s potenciálem rozvoje stanoviště 3270, nýbrž i o rozšíření stávajících a méně kvalitních ploch, které podle stanovené abiotické typologie lokalit náleží především do kategorie 3. Minimální rozsah tohoto potenciálu byl stanoven na 24 ha, a to při využití nejméně vhodných parametrů typových kompenzačních opatření (příčný sklon 12%).

Kontinuita výskytu ploch s možností rozvoje stanoviště 3270 je svázána především s podporou, udržením a šířením semenné banky bylinných svazů typických pro toto stanoviště. V ČR neexistuje žádná odborná práce, která by se uvedenému tématu s průkaznými výsledky věnovala. Proto lze uvažovat se dvěma krajními hypotézami. První pracuje s teorií, že se semenná banka šíří minimálně a zásadní pro udržení a rozvoj typického společenstva je rozvoj ploch stanoviště 3270 v dané lokalitě a sousedních lokalitách a významné periodické zaplavování, které je schopné případně strhnout nebo dlouhodobě přeplavit (překrýt sedimentem) porosty trvalé vegetace. Druhá je, že se semenná banka šíří významně, především

poproudňě, částečně protiproudňě. Vyhodnocením historického vývoje situace na Dolním Labi a jeho srovnání se stávajícím stavem a jeho oscilací mezi roky 2006-2020 se lze přiklánět k hypotéze první. Pokud by totiž platila hypotéza druhá a musel by být významně narušen nebo zničen potenciál pro rozvoj bylinného společenstva v úseku pod VD Střekov. Ten se však udržel od roku dostavby VD Střekov (1936) do současnosti. Lze předpokládat, že se systematickému průzkumu biotopu/stanoviště nevěnovala v minulosti taková pozornost. Přesto, jak píše Bejček a Volfová (2019), jsou např. údaje o významných kvantitativních nálezech drobnokvětu v 70. letech 20. století, v roce 2003 nebo 2008. Informace, že by pod VD Střekov zanikaly jednotlivé naleziště pionýrských porostů rostlin, neexistují, a i vyhodnocení nasbíraných dat za posledních 15 let tuto teorii nepotvrzuje.

Kontinuita v podélném profilu bude nad rámec kompenzačních opatření podpořena v rámci samotného záměru zmírňujícími opatřeními v podobě vyplážívaných břehů ve zdrži jezu. Tyto plochy budou periodicky zaplavovány manipulacemi na vlastních jezových polích, kde má být kolísavá kóta přelivné hrany. Vzhledem k silné průtočnosti jezové zdrže lze předpokládat i na těchto plochách rozvoj stanoviště 3270. Tyto plochy však nejsou zahrnuty do rozlohy a bilance kompenzačních opatření, protože nemohou být realizovány a funkční a tím pádem i hodnoceny před realizací záměru.

K narušení chodu splavenin do určité míry dochází vždy, když je ve vodním toku vybudována příčná stavba vytvářející určitou délku vzdutí, kde je oproti volně proudící řece zpomalen proud vody. Analýzou manipulačních řádů vodních děl na labské vodní cestě, zejména pak VD Střekov a následujících ve směru proti proudu Labe lze konstatovat, že bariérový efekt je od úrovně průtoku Q_{30d} zanedbatelný až nulový, protože jsou všechny tyto jezy vyhrazeny. Fakticky se tak bariéra projevuje periodicky, a to pouze na nejjemnějších frakcích. I tyto jsou však zprůtočněním zdrží uvedeny do pohybu a jsou akumulovány v místech s výrazným poklesem energie proudění nebo při klesajícím průtoku. Stejně tak tomu bude i v případě záměru Plavební stupeň Děčín.

Nelze souhlasit s tvrzením některých odborníků (např. Bejček, Volfová, 2019), že postupně pod VD Střekov dochází k oslabování populací druhů typických pro stanoviště 3270. Uvádí se, že počet jedinců je na minimální hranici životaschopnosti populace a že zachování výskytu těchto náplavů a možnosti komunikace mezi nimi jsou klíčové pro jejich další existenci a ochranu.

V této souvislosti, z hlediska potenciálních rizik, lze uvést, že výskyt pionýrských bylinných porostů typických pro stanoviště 3270 je velice rozkolísaný a závisí na periodicitě průtoků a tím i kolísání hladiny řeky v trvání přesahujícím 30 a více dní a na období, kdy k přeplavování nebo obnažování náplavů a říčních břehů dochází. Vyhodnocení dat z období 2006-2020 prokázalo, že variabilita počtu indikačních taxonů i celkového počtu druhů je na lokalitách

v jednotlivých letech velice výrazná. Tato variabilita však nenasvědčuje, že by populace stanoviště 3270 byly na hranici životaschopnosti.

Žádná jiná rizika spojená s faktory prostředí nebo vlivu lidské činnosti, která by byla svázána se zánikem ploch s vývojem stanoviště 3270 ve vzduší budoucího záměru Plavební stupeň Děčín a tím i Koncepcí vodní dopravy ČR nebyla identifikována. Naopak, některé stávající a běžné činnosti je možné dále do určité míry optimalizovat směrem k podpoře hydromorfologie řeky a na ní vázaných biotopů, a to včetně úseku nad VD Střekov.

Z pohledu k výše uvedenému je v zájmu udržitelnosti a zlepšení kvality stanoviště 3270 mezi VD Střekov a Hřenskem nepřijatelné, aby byl od VD Střekov proti proudu řeky jakkoli posílen bariérový efekt spojený se změnou manipulačních řádů omezující vyhrazení jezů od Q_{30d}.

Návrh kompenzačních opatření potenciálně negativních vlivů Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270

Cíl

Cílem kompenzačních opatření je adekvátním způsobem úspěšně a dlouhodobě rozšířit stávající plochy s rozvojem bylinných společenstev stanoviště 3270 v úseku od VD Střekov po Hřensko na řece Labe mimo úsek, který je vymezený jako hydrostatické vzduší záměru Plavební stupeň Děčín jako integrální součásti Koncepce vodní dopravy ČR.

Cílenost kompenzačních opatření je zaměřena výhradně na podporu plošného rozšíření stanoviště 3270 v podmínkách Dolního Labe pod VD Střekov a podporu souvisejících faktorů prostředí říčního systému.

Odborná informační základna byla zajištěna rešerší dostupných informačních zdrojů v ČR a v zemích Evropských společenství, shromážděním a podrobnou analýzou dostupných dat z přírodovědných a vodohospodářských průzkumů celého tohoto území v období 2006-2020, identifikací stávajících antropogenních vlivů působících na říční systém a prostorovou analýzou dotčeného území mezi VD Střekov a Hřenskem.

Na základě výsledků hodnocení dostupných dat byla zpracována typologie možných kompenzačních opatření, která mohou být v různých situacích za stejným účelem v území využita. Jednotlivá navržená opatření byla ověřena nástroji matematického modelování. Zvolený postup současně s desetiletými zkušenostmi s vybudováním a následných úprav

experimentálních balvanitých výhonů Labe po městem Děčín dokladují technickou proveditelnost návrhu opatření. Veškeré tyto informace byly zpracovány v rámci projektu Technologické agentury ČR programu BETA2 - TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty.

Kvantifikace negativního vlivu

Koncepce vodní dopravy ČR a v ní obsažený záměr Plavební stupeň Děčín negativně ovlivní plochy v korytě řeky Labe, kde se dlouhodobě a opakovaně vyvíjí stanoviště 3270. Přímý vliv způsobující zánik ploch je vyčíslen na 9,2 ha. Tyto lokality se nachází mezi ř.km 736,3 a 747,2.

Rozsah kompenzace

Stanoviště 3270 je typicky charakterizováno porosty pionýrských bylinných svazů na periodicky obnažovaných plochách dna vodních útvarů nebo říčních náplavech. V podmínkách Dolního Labe, ale i většiny ostatních lokalit s rozvojem tohoto stanoviště je společenstvo rostlin závislé na semenné bance. Ta je, jak ukazují výsledky hodnocení jednotlivých lokalit i informace z historických záznamů o nálezech, poměrně stabilní, a to za podmínky zachování srovnatelných podmínek ve vodním útvaru a jeho nejbližším okolí.

Pro návrh kompenzačních opatření potenciálně negativních vlivů Koncepce vodní dopravy ČR na stanoviště 3270 je vzhledem k charakteru dotčeného přírodního fenoménu a prostorovým možnostem v úseku řeky Labe mezi VD Střekov a Hřenskem odpovídající rozsah v ploše odpovídající 1,6násobku plochy zaniklé, tj. 14,72 ha. Variabilita stanoviště 3270 je v tomto dotčeném území vysoká, jak potvrdilo podrobné vyhodnocení dostupných dat. Proto je doporučeno v zájmu zajištění úspěšného kompenzačního procesu vytvořit v rámci přípravy další rezervní plochy až do výše 2násobku plochy zaniklé. Tato rezerva bude využita v případě, že monitoring funkčnosti a účinnosti kompenzačních opatření by ukazoval po období 5 roků výsledky, které by rozsahem funkční plochy odpovídaly ploše menší než je 1,2 násobek plochy zaniklé.

Dostupnost prostorových, hydraulických a ekologických podmínek byla posouzena v projektu TAČR BETA2 TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty. Bylo prokázáno, že minimální rozsah proveditelných

kompenzačních opatření s potenciálem pro rozvoj stanoviště 3270 je v ploše od 24ha výše, jak ukazuje následující tabulka.

Přehled potenciálu přínosu kompenzačních opatření na plošném rozšíření stanoviště 3270 na Dolním Labi mimo plánované vzdutí záměru Plavební stupeň Děčín:

	Minimální plocha náplavu [ha] (svahy 12%)	Maximální plocha náplavu [ha] (svahy 12%)	Minimální plocha náplavu [ha] (svahy 4%)	Maximální plocha náplavu [ha] (svahy 4%)
Plochy celkem	24,04	38,40	61,95	96,04
Nově vytvořené plochy	14,49	19,70	38,96	49,00
Nově vytvořené plochy nad úroveň Q180d + 2 m	1,46	2,92	4,38	8,75
Plocha rozšířených náplavů	8,09	15,78	18,60	38,29

Pozn.: Plocha stávajících náplavů ve vzdutí PSD – 9,2 ha.

Místo provedení kompenzace

Místo je vymezeno pro potřeby stanovení kompenzačních opatření ke Koncepci vodní dopravy ČR ve vhodných úsecích levého a pravého břehu řeky Labe mezi VD Střekov a Hřenskem. Vhodnost míst byla posouzena na základě eliminace střetů se stávajícími lokalitami výskytu stanoviště 3270 (podle abiotické typologie typ 1 a 2; v případě typu 2 pouze za předpokladu určení reprezentativnosti 1 podle Ekopontis, s.r.o., 2018), dalšími habitaty chráněnými soustavou Natura 2000, dalších významných částí přírody v podobě mapových zákresů ploch vhodných pro realizaci kompenzačních opatření.

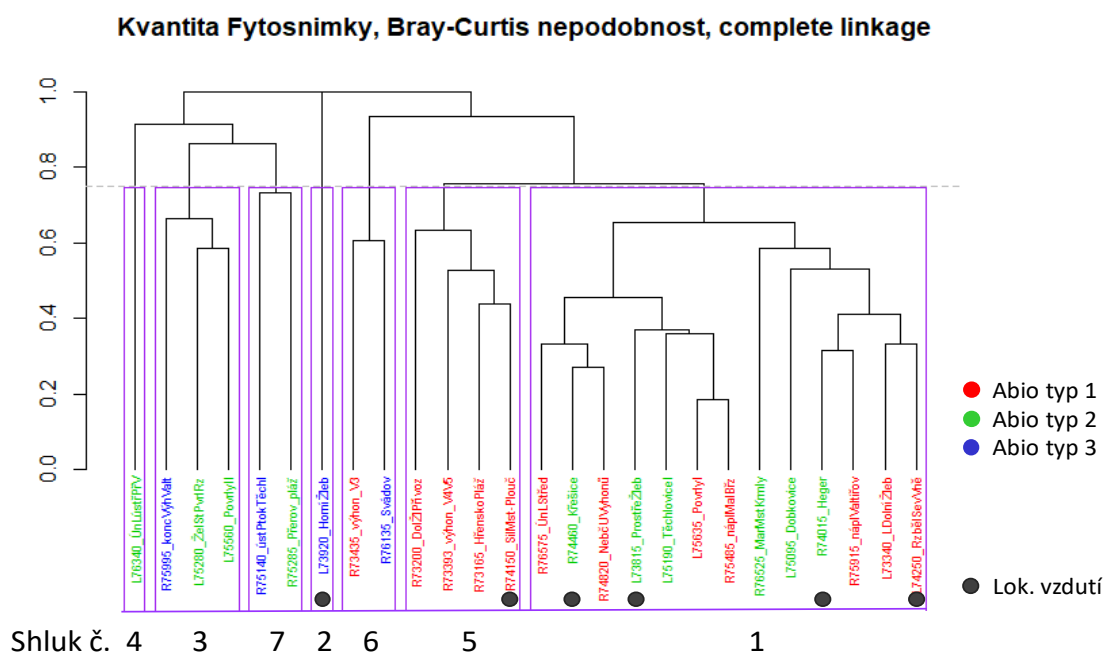
Dotčený úsek řeky Labe se nachází jak na území EVL Labské údolí, tak na území EVL Porta Bohemica, tak i mimo území soustavy Natura 2000. Vzhledem k zachování integrity stanoviště jenž je zde předmětem ochrany v rámci celého úseku řeky je nezbytné realizovat kompenzačních opatření jak na ploše EVL Labské údolí, tak i na ploše EVL Porta Bohemica.

Termíny realizace kompenzačních opatření

Z hlediska Koncepce vodní dopravy ČR je odpovídající formou koncepční (strategické) stanovení kompenzačních opatření v podobě určení rozsahu, umístění, technického provedení,

monitoringu a principu hodnocení kompenzačních opatření, včetně postupu v případě, že se opatření na základě průběžných výsledků monitoringu ukáže jako částečně nefunkční.

Výsledky projektu TAČR BETA2 TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty ukázaly na skutečnost, že stanoviště 3270 lze v podmínkách Dolního Labe uměle a udržitelně vytvořit nebo rozšířit. Experiment, který vznikl v roce 2009 a byl v následujících letech upraven právě v zájmu podpory stanoviště 3270, se postupně vyvinul do podoby, že společenstvo vyšších rostlin, které se na plochách periodicky vyvíjí, je srovnatelné s cennými lokalitami s prokázaným rozvojem chráněného typu stanoviště, což bylo doloženo výsledky statistických analýz, jako například níže uvedený výstup shlukové analýzy fytnosnímků vyhodnocených Braun-blauquetovou stupnicí pokryvnosti.

Vlastní projekční a stavebně-realizační provedení kompenzačních opatření se vztahuje na přípravu a realizaci záměru Plavební stupeň Děčín. Před jeho realizací musí být kompenzační

opatření prokazatelně (alespoň částečně) funkční minimálně v rozsahu plošně odpovídajícím ploše zaniklých lokalit, tj. 9,2 ha.

Vývoj kompenzačních opatření v čase

Realizaci kompenzačních opatření je nutné vnímat jako stavebně-managementový zásah do koryta vodního toku a místy i příbřežních pozemků. Vodní tok je pak vhodné chápat jako dynamické přírodní prostředí vyvíjející se v čase v závislosti na přírodních i antropogenních vlivech. Proto je nezbytné počítat se třemi až čtyřmi fázemi vývoje kompenzačních opatření stanoviště 3270:

- a) fáze stavební - stavební práce a vytvoření odpovídajícího rozsahu ploch s potenciálem rozvoje stanoviště 3270 s využitím autochtonního materiálu z aluvia řeky Labe,
- b) fáze stabilizační – usazovací – lze předpokládat, že vrstvy materiálu vrstveného do podoby těles kompenzačních opatření (podle typu) budou sesedat, a to vlivem atmosférických srážek i vlivem vlastního zatížení,
- c) fáze stabilizační – modelační – modelování zejména svrchní vrstvy těles kompenzačních opatření bude zajištěna přechodem průtoků v korytě řeky, které s různou intenzitou přeplaví nově vytvořené útvary. Dojde k dílčímu rozplavení a současně i akumulaci jednotlivých frakcí substrátu,
- d) fáze periodického vývoje – jedná se již o standardní vývoj v čase s působením vlivů shodně se stávajícími náplavy. V průběhu je možné využít managementová opatření, jako například dotace materiálu do říčního systému na vhodná místa v korytě k rozplavování, případně korekce svrchní vrstvy. Pozn.: tato opatření je možné využívat již i nyní za současné situace bez ohledu na realizaci kompenzačních opatření.

Ověření funkčnosti kompenzačních opatření – monitoring

Základní předpoklady:

- stanoviště 3270 se nejčastěji vyvíjí na plochách obnaženého říčního dna vymezeného záplavovými čarami Q_{345d} – Q_{180d} , tj. mezi vodními stavy na vodočtu Ústí nad Labem 151cm – 223cm.
- body vymezující tyto záplavové čáry je nezbytné pevně vytyčit na každé sledované ploše (nově vytvořené i stávající) – nejčastěji pro praktičnost v příčných profilech (viz. dále). Každý bod bude zaměřen geodeticky a pomocí GPS (přesnost max. do 0,5m).

- zaměřeny a mapově vyznačeny budou potenciální hranice každé lokality, kde hranice paralelní s linií vodního toku budou tvořit záplavové čáry Q_{345d} – Q_{180d} , příčné hranice budou reálně vyznačeny podle morfologické a ekologické situace v terénu.
 - každá lokalita má jiné rozměry, proto počet sledování fytocenologických snímků a vzorků granulometrie, stejně jako příčných transektů bude závislý na délce každé lokality, a to následovně:
 - odběrné místo bude umístěno vždy 50m od začátku a 50m před konce lokality a dále každých 100m od těchto míst.
- a) Monitoring nově vytvořených ploch/těles – monitorují se všechny nově vytvořené lokality.

1. Botanika:

- i. **Floristický průzkum** (slouží pro celkovou charakteristiku stavu lokality, její pokryvnosti vegetací a vymezení míst a zón s rozvojem jednotlivých typů vegetace a výskytu charakteristických druhů) – bude zahrnovat floristický průzkum celé plochy lokality (zaznamenány všechny druhy cévnatých rostlin a jejich abundance) vyjádřený pokryvností podle Braun-blanquetovy stupnice.
- ii. **Vizualizace pokryvnosti** lokality vegetací bude zajištěna prostřednictvím snímkování z dronu – viz. níže.
- iii. **Fytocenologické snímky** dle curyšsko-montpeliérské školy na ploše 4 x 4 m² (zaznamenány všechny druhy cévnatých rostlin a jejich abundance) (Moravec et al. 1994) vyjadřující odlišnosti vývoje vegetace v podélném profilu lokality. Výsledek vyjádřený pokryvností podle Braun-blanquetovy stupnice.
- iv. **Transekty** pro identifikaci sukcesního vegetačního gradientu od vodní hladiny k trvalé vegetaci. Na každé lokalitě se provádí více transektů o šířce 1m. V rámci každého transektu jsou zaznamenávány fytocenologické snímky o rozměrech 1 x 1 m² vždy s dvoumetrovými rozestupy. Začátek a konec transektu je vymezen hranicemi lokality. Pokud je část transektu zaplavena, je změřena délka zaplavení (od hranice

lokality. Začátek transektu je vždy ze strany souše. Výsledek vyjádřený pokryvností podle Braun-blanquetovy stupnice. Lokalizace transektů viz. níže.

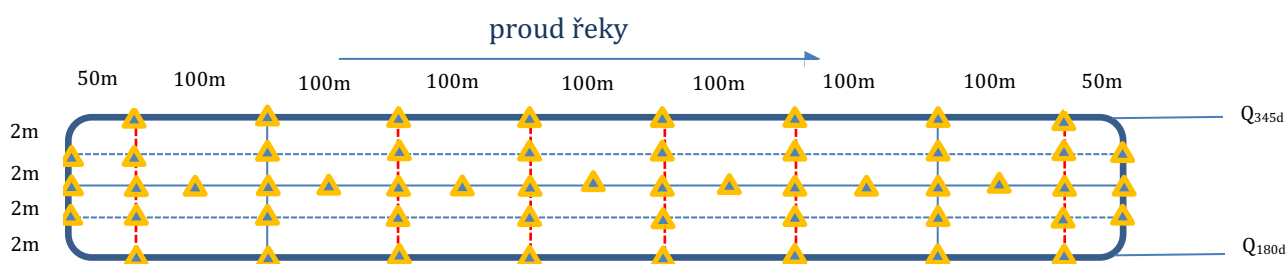
Braun-Blanquetova stupnice pokryvnosti

r	druh velmi vzácný, jen 1-3 drobné exempláře
+	druh vzácný, jeho pokryvnost je nižší než 1 %
1	druh drobný a početný, nebo velký a vzácný, s pokryvností 1-5 %
2	druh drobný a velmi početný, nebo velký a roztroušený, s pokryvností 5-25 %
3	druh hojný, s pokryvností 25-50 %
4	druh silně dominující, s pokryvností 50-75 %
5	druh pokrývající téměř celou plochu, s pokryvností 75-100 %

2. Morfologie:

- i. **Geodetické zaměření** je prováděno na síti popisných bodů v příčných a podélných transektech dle níže uvedeného schématu.

Schéma lokality a vymezení popisných bodů v transektech:

Pozn.: V případě lokalit s délkou do 400m se 100m vzdálenost v podélném profilu zkrátí na 50m. V příčném profilu zůstává 2m vzdálenost zachována. Body v podélném profilu ve středové linii jsou zahuštěny na dvojnásobek. Červeně označené transepty označují linie pro identifikaci sukcesního vegetačního gradientu od vodní hladiny k trvalé vegetaci, viz. výše.

- ii. **Letecká fotogrammetrie, 3D sken ploch lokalit** – plocha lokalit bude analyzována pomocí leteckých fotografií a leteckého skenování z dronu. Pořízený materiál musí umožnit jednat 3D model každé lokality a jednak analýzu obrazu povrchu terénu na lokalitě (z hlediska složení substrátu a pokryvnosti vegetací).

3. Granulometrie a složení substrátu:

- i. **Granulometrie substrátu** lokality se stanoví na základě odběru vzorku materiálu na pevně daných bodech. Materiál bude odebírán ve dvou vrstvách lopatkou do černých igelitových pytlů, a to samostatně pro vrstvu cca 0-15cm a cca 15-40cm v objemu každého vzorku cca 3kg. Sušení substrátu při 105°C a síťový rozbor ve stupnici zrnitosti [v mm] 200; 63; 20; 6,3; 2; 0,63; 0,2; 0,063. Výsledek se vyjadřuje procentuálním podílem jednotlivých frakcí a graficky zrnitostní křivkou. ČSN EN ISO 17892-4 (721007) Geotechnický průzkum a zkoušení - Laboratorní zkoušky zemin - Část 4: Stanovení zrnitosti.
- ii. **Obsah fosforu** ve frakci pod 0,063mm.

4. Vlhkostní poměry tělesa lokality:

- i. **Vlhkost** v tělese lokality bude sledována v příčném transektu v přibližně polovině délky lokality (bude vybrán transekt shodný s transektem pro identifikaci sukcesního vegetačního gradientu od vodní hladiny k trvalé vegetaci). Shodné bude i rozložení sledovaných bodů (odstup 2+1m). Vlhkost bude stanovena vždy v hloubce 10, 20, 30 a 40cm od povrchu substrátu.

5. Přeplavování a vymílání tělesa lokality:

- i. **Přeplavování** tělesa lokality bude sledováno na základě měření vzdálenosti od hranice lokality v příčných profilech (viz. geodetické zaměření).
- ii. **Rychlost proudění** nad sledovanými plochami lokalit se měří při průtocích vyšších jak Q_{270d} do Q_1 . Měřeno bude ve svislicích nad body pro

geodetické zaměření s krokem po 10cm. Měření bude prováděno výhradně hydrometrickou vrtulí nebo adekvátním podobným měřicím zařízením umožňujícím přímé měření.

- b) Monitoring stávajících (referenčních) ploch stanoviště 3270 – zastoupení lokalit bude určeno podle abiotické typologie tak, aby bylo proporcionálně dosaženo zastoupení typu 1, 2 i 3. Optimální sada referenčních lokalit bude obsahovat 9 míst, a to 3 typu 1, 3 typu 2 a 3 typu 3. Monitoring bude probíhat shodně s monitoringem nově vytvořených ploch.
- c) Četnost měření:

	četnost	podmínky
Floristický průzkum	1x měsíčně od 06 do 10	Méně než Q_{270d} min 30 dní
Vizualizace pokryvnosti	07 a 09**	Méně než Q_{270d} min 30 dní
Fytocenologické snímky	1x měsíčně od 06 do 10	Méně než Q_{270d} min 30 dní
Transekty	1x měsíčně od 06 do 10	Méně než Q_{270d} min 30 dní
Geodetické zaměření	1x ročně (vhodné Q_{345d})*	Pokud výskyt Q_{30d} a vyšší, opak.
Letecká fotogrammetrie, 3D sken ploch lokalit	1x ročně (vhodné Q_{345d})*	Pokud možno současně s geodetickým zaměřením
Granulometrie substrátu + Obsah fosforu	1x ročně, vhodné pod Q_{270d}	
Vlhkost	1x měsíčně od 06 do 10	Bez omezení
Přeplavování	1x měsíčně od 04 do 10	Bez omezení
Rychlost proudění	1x měsíčně od 04 do 10	Min. 3x ročně

* vhodné provádět nejdříve 07; ** ve vazbě na leteckou fotogrametrii

Vyhodnocení bude provedeno každoročně, přičemž bude na základě referenčních lokalit určeno intervalové vymezení hodnotící sady parametrů (počet taxonů, počet indikačních taxonů, počet bazálních taxonů, počet specifických taxonů, zrnitostní křivky granulometrie apod.).

Za částečně funkční budou považovány nové plochy v tom případě, kdy budou svými výsledky vykazovat hodnoty v rozmezí intervalu referenčních lokalit, a to minimálně typu 3. Plně funkční jsou ty lokality, které vykazují hodnoty lokalit typu 2. Průkaznost těchto výsledků by měla být doložena ve dvou po sobě jdoucích letech.

Závěr

Na základě veškerých dostupných informací, které byly shromážděny a vyhodnoceny v rámci projektu TAČR BETA2 TIROMD041 - Analýza a vyhodnocení možností vytváření a plošného rozšiřování přírodního stanoviště 3270 soustavy Natura 2000 v podmínkách Dolního Labe při respektování stávajícího užívání a rozvoje vodní cesty je možné definovat závěr, že potenciálně významný negativní vliv Koncepce vodní dopravy ČR na přírodní stanoviště 3270 lze kompenzovat, a to v rozsahu, který umožňuje zaručit dobrou a udržitelnou kvalitu tohoto stanoviště na Dolním Labi na území České republiky i po případném realizování záměru Plavební stupeň Děčín. Praktická realizace kompenzačních opatření není pro schválení koncepce nezbytná, neboť bylo prokázáno, že již provedená experimentální opatření vykazují srovnatelnou kvalitu z pohledu hodnocení společenstva vyšších rostlin a hodnocení granulometrie, jako jiné lokality s prokázaným opakovaným výskytem stanoviště 3270 na Dolním Labi, to ve srovnání s lokalitami abiotického typu 1 a 2, tj., vysoce kvalitními stanovišti.

Negativní vliv koncepce a záměru na stanoviště 3270 byl s předběžnou opatrností stanoven v rozsahu plochy 9,2ha. Pro kompenzaci vlivu byl zvolen vzhledem k charakteru stanoviště poměr 1:1,6, přičemž projektová příprava bude v poměru 1:2 (0,4násobek negativního vlivu bude tvořit rezervu pro doplnění kompenzačních opatření). Pro ověření funkčnosti kompenzačních opatření byl navržen princip monitoringu a vyhodnocení jeho výsledků na bázi referenčního srovnávání (naměřená data z veškerých ploch realizovaných kompenzačních opatření s daty referenčních lokalit s rovnocenným zastoupením všech abiotických typů (1 – 3) podle abiotické typologie vycházející se závěrů uvedeného výzkumného projektu.

Dolní Labe umožňuje s dostatečnou rezervou navrhnout plochu kompenzačních opatření, která významně přesahuje plochu 14,72ha (1,6násobek ovlivněné plochy stanoviště), nicméně je doporučeno z tohoto potenciálu využít pouze uvedený podíl (projektově doplněný o 0,4násobek dotčené plochy), který bude v projektové fázi opětovně a podrobně ověřen nástroji matematického modelování.